

Συλλογή της Νομολογίας

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 15ης Φεβρουαρίου 2023*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου – Μεταναστευτική πολιτική – Επιστροφή παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών – Οδηγία 2008/115/ΕΚ – Άρθρο 5, στοιχεία α' και β' – Απόφαση επιστροφής για υπήκοο τρίτης χώρας – Ανήλικος υπήκοος τρίτης χώρας που θα αποχωριστεί τους γονείς του σε περίπτωση επιστροφής – Βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού – Δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής»

Στην υπόθεση C-484/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, Γερμανία) με απόφαση της 8ης Ιουνίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Ιουλίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

Bundesrepublik Deutschland

κατά

GS, εκπροσωπούμενου από τους γονείς του,

παρισταμένης της:

Vertreterin des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Safjan (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, N. Jääskinen και M. Gavalec, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Ράντος

γραμματέας: A. Calot Escobar

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη σύμφωνα με το άρθρο 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Διάταξη

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΕ 2008, L 348, σ. 98).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο της διαφοράς μεταξύ της Bundesrepublik Deutschland (Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας) και του GS, ανηλικού εκπροσωπούμενου από τους γονείς του, αναφορικά, μεταξύ άλλων, με τη διαταγή εγκαταλείψεως της επικράτειας επ' απειλή απομακρύνσεως που εξέδωσε για τον εν λόγω ανήλικο η Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Ομοσπονδιακή υπηρεσία μεταναστεύσεως και προσφύγων, Γερμανία) (στο εξής: υπηρεσία μεταναστεύσεως).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), το οποίο επιγράφεται «Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής», ορίζει τα εξής:
«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.»
- 4 Το άρθρο 24 του Χάρτη επιγράφεται «Δικαιώματα του παιδιού» και ορίζει τα εξής:
«[...]»
 2. Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.
 3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να διατηρεί τακτικά προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.»

Η οδηγία 2008/115

- 5 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, η οδηγία «εφαρμόζεται στους παρανόμως διαμένοντες στο έδαφος κράτους μέλους υπηκόους τρίτης χώρας».
- 6 Κατά το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», νοούνται ως:
«1. “υπήκοος τρίτης χώρας”: κάθε πρόσωπο που δεν είναι πολίτης της [Ευρωπαϊκής] Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου [9 ΣΕΕ] και δεν απολαύει του κοινοτικού δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας, όπως ορίζεται στο άρθρο 2, παράγραφος 5[, του κανονισμού (ΕΚ) 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (Κώδικας Συνόρων του Σένγκεν) (ΕΕ 2006, L 105, σ. 1)],

2. “παράνομη παραμονή”: παρουσία στο έδαφος κράτους μέλους υπηκόου τρίτης χώρας που δεν πληροί, ή δεν πληροί πλέον, τις προϋποθέσεις εισόδου, όπως ορίζονται στο άρθρο 5 του Κώδικα Συνόρων του Σένγκεν ή τις λοιπές προϋποθέσεις εισόδου, παραμονής ή διαμονής στο εν λόγω κράτος μέλος,

3. “επιστροφή”: διαδικασία επανόδου υπηκόου τρίτης χώρας – είτε με οικειοθελή συμμόρφωσή του προς την υποχρέωση επιστροφής είτε αναγκαστικά:

- στη χώρα καταγωγής του/της, ή
- σε χώρα διέλευσης σύμφωνα με κοινοτικές ή διμερείς συμφωνίες επανεισδοχής ή άλλες ρυθμίσεις, ή
- σε άλλη τρίτη χώρα, στην οποία ο εν λόγω υπήκοος τρίτης χώρας αποφασίζει εθελοντικά να επιστρέψει και στην οποία γίνεται δεκτός/-ή,

4. “απόφαση επιστροφής”: διοικητική ή δικαστική απόφαση ή πράξη με την οποία κηρύσσεται ή αναφέρεται ως παράνομη η παραμονή υπηκόου τρίτης χώρας και του επιβάλλεται ή αναφέρεται υποχρέωση επιστροφής,

5. “απομάκρυνση”: εκτέλεση της υποχρέωσης επιστροφής, και συγκεκριμένα φυσική μεταφορά εκτός του κράτους μέλους,

[...]

8. “οικειοθελής αναχώρηση”: η τήρηση της υποχρέωσης επιστροφής εντός της προθεσμίας που ορίζεται για τον σκοπό αυτό στην απόφαση επιστροφής,

[...]».

7 Το άρθρο 5 της ίδιας οδηγίας, που επιγράφεται «Μη επαναπροώθηση, βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού, οικογενειακή ζωή και κατάσταση της υγείας», ορίζει τα εξής:

«Κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη λαμβάνουν δεόντως υπόψη:

- α) τα βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού,
 - β) την οικογενειακή ζωή,
 - γ) την κατάσταση της υγείας του συγκεκριμένου υπηκόου τρίτης χώρας,
- και τηρούν την αρχή της μη επαναπροώθησης.»

Το γερμανικό δίκαιο

Ο νόμος περί διαμονής των αλλοδαπών

- 8 Ο Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (νόμος περί διαμονής, απασχολήσεως και εντάξεως των αλλοδαπών στην ομοσπονδιακή επικράτεια), της 30ής Ιουλίου 2004 (BGBl. 2004 I, σ. 1950), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης (BGBl. 2017 I, σ. 2780) (στο εξής: νόμος περί διαμονής της αλλοδαπών), περιλαμβάνει το άρθρο 59, με τίτλο «Διαταγή εγκαταλείψεως της επικράτειας επ' απειλή απομακρύνσεως», το οποίο ορίζει τα εξής:

«(1) Πριν από την απομάκρυνση εκδίδεται διαταγή προς εγκατάλειψη της επικράτειας επ' απειλή απομακρύνσεως, με την οποία τάσσεται εύλογη προθεσμία για οικειοθελή αναχώρηση μεταξύ επτά και 30 ημερών. [...]

(2) Στη διαταγή εγκαταλείψεως της επικράτειας επ' απειλή απομακρύνσεως προσδιορίζεται το κράτος προς το οποίο θα απομακρυνθεί ο αλλοδαπός και διευκρινίζεται ότι ο τελευταίος μπορεί επίσης να απομακρυνθεί προς άλλο κράτος στο έδαφος του οποίου επιτρέπεται να εισέλθει ή το οποίο οφείλει να τον δεχθεί. [...]

(3) Το γεγονός ότι έχει απαγορευθεί η απομάκρυνση και ότι συντρέχουν λόγοι αναστολής της εκτελέσεως της αποφάσεως απομακρύνσεως δεν αποκλείει την έκδοση διαταγής εγκαταλείψεως της επικρατείας. [...]

(4) Όταν η διαταγή εγκαταλείψεως της επικράτειας καταστεί αμετάκλητη, οι περιστάσεις που εμποδίζουν την απομάκρυνση προς το κράτος που προσδιορίζεται [στη διαταγή αυτή] και οι οποίες εμφανίστηκαν πριν καταστεί αμετάκλητη [η διαταγή αυτή] δεν λαμβάνονται υπόψη σε μεταγενέστερες αποφάσεις της υπηρεσίας αλλοδαπών σχετικά με την απομάκρυνση ή την αναστολή εκτελέσεως της απομακρύνσεως. Άλλες περιστάσεις που προβάλλονται από τον αλλοδαπό και εμποδίζουν την απομάκρυνση προς το εν λόγω κράτος δεν λαμβάνονται υπόψη. Οι διατάξεις που επιτρέπουν στον αλλοδαπό να προβάλει ενώπιον δικαστηρίου τις περιστάσεις που αναφέρονται στην πρώτη περίοδο, είτε με προσφυγή επί της ουσίας είτε με αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, σύμφωνα με [τον] Verwaltungsgerichtsordnung [κώδικα διοικητικής δικονομίας], εξακολουθούν να ισχύουν.»

- 9 Το άρθρο 60a του νόμου περί διαμονής των αλλοδαπών, τιτλοφορούμενο «Προσωρινή αναστολή της απομακρύνσεως (καθεστώσ ανοχής)», ορίζει στις παραγράφους 2 έως 5 τα εξής:

«(2) Η απομάκρυνση του αλλοδαπού αναστέλλεται καθ' όσον χρόνο είναι αδύνατη για πραγματικούς ή νομικούς λόγους και δεν του χορηγείται προσωρινή άδεια διαμονής. [...]

[...]

(3) Η αναστολή της απομακρύνσεως του αλλοδαπού δεν επηρεάζει την υποχρέωσή του να εγκαταλείψει την επικράτεια.

(4) Στον αλλοδαπό του οποίου έχει ανασταλεί η απομάκρυνση χορηγείται σχετική βεβαίωση.

(5) Η αναστολή της απομακρύνσεως αίρεται την ημέρα κατά την οποία ο αλλοδαπός εγκαταλείπει την επικράτεια. [...]

Ο νόμος περί του δικαιώματος ασύλου

- 10 Κατά το άρθρο 34 του Asylgesetz (νόμου περί του δικαιώματος ασύλου) (BGBl. 2008 I, σ. 1798), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης (BGBl. 2013 I, σ. 3474):

«(1) Σύμφωνα με τα άρθρα 59 και 60, παράγραφος 10, του [νόμου περί διαμονής των αλλοδαπών], εκδίδεται γραπτή διαταγή εγκαταλείψεως της επικράτειας όταν:

1. δεν έχει αναγνωρισθεί στον αλλοδαπό το δικαίωμα ασύλου,
2. δεν έχει αναγνωρισθεί στον αλλοδαπό το καθεστώς του πρόσφυγα,
- 2a. δεν έχει αναγνωρισθεί στον αλλοδαπό το καθεστώς της επικουρικής προστασίας,
3. δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 60, παράγραφοι 5 και 7, του [νόμου περί διαμονής των αλλοδαπών] ή επιτρέπεται κατ' εξαίρεση η απομάκρυνση καίτοι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 60, παράγραφος 7, πρώτη περίοδος, του [νόμου περί διαμονής των αλλοδαπών] και
4. ο αλλοδαπός δεν διαθέτει άδεια διαμονής.

Για την έκδοση της διαταγής απομακρύνσεως δεν είναι απαραίτητη η προηγούμενη ακρόαση του αλλοδαπού. Επιπλέον, η υπηρεσία αλλοδαπών παραμένει αρμόδια να εκδίδει αποφάσεις βάσει του άρθρου 59, παράγραφος 1, τέταρτη περίοδος, και παράγραφος 6, του [νόμου περί διαμονής των αλλοδαπών].

(2) Η διαταγή εγκαταλείψεως της επικράτειας πρέπει να προσκομίζεται μαζί με την απόφαση επί της αιτήσεως ασύλου. [...]»

Ο κώδικας διοικητικής δικονομίας

- 11 Το άρθρο 123 του κώδικα διοικητικής δικονομίας, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, προβλέπει γενικώς ότι τα δικαστήρια μπορούν, τη αιτήση του ενδιαφερομένου και ανεξαρτήτως ασκήσεως επί της ουσίας προσφυγής, να διατάξουν ασφαλιστικά μέτρα.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 12 Ο προσφεύγων της κύριας δίκης γεννήθηκε στη Γερμανία τον Δεκέμβριο του 2018 και είναι υπήκοος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Νιγηρίας, όπως και οι γονείς και τα αδέρφια του.
- 13 Με αποφάσεις που εξέδωσε τον Μάρτιο του 2017 και τον Μάρτιο του 2018, αντίστοιχα, η υπηρεσία μεταναστεύσεως αποφάσισε να μην απομακρυνθούν προς την Νιγηρία ο πατέρας του προσφεύγοντος της κύριας δίκης και μία από τις αδερφές του, γεννηθείσα το 2014. Συναφώς, η υπηρεσία μεταναστεύσεως θεώρησε ότι πληρούνταν οι προϋποθέσεις για την απαγόρευση απομακρύνσεως που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία σε σχέση με τη χώρα αυτή, με το σκεπτικό ότι, εάν απομακρυνόταν προς αυτήν τη χώρα, ο πατέρας του προσφεύγοντος της κύριας δίκης δεν θα ήταν σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις διατροφής που υπέχει έναντι

των γονέων του, της συζύγου του και των τέκνων του. Με αποφάσεις του Φεβρουαρίου και του Απριλίου 2018, αντίστοιχα, η αρμόδια διοικητική αρχή χορήγησε στον πατέρα και στην αδελφή του προσφεύγοντος της κύριας δίκης άδειες διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, δυνάμει των κανόνων του εθνικού δικαίου περί απαγορεύσεως απομακρύνσεως.

- 14 Αντιθέτως, οι αιτήσεις ασύλου της μητέρας και μιας άλλης αδελφής του προσφεύγοντος της κύριας δίκης, η οποία είχε γεννηθεί το 2016, απορρίφθηκαν ως προδήλως αβάσιμες. Ωστόσο, εξακολουθούν να διαμένουν στη Γερμανία υπό καθεστώς ανοχής.
- 15 Με απόφαση της 13ης Ιουνίου 2019, η υπηρεσία μεταναστεύσεως, αφενός, απέρριψε την αίτηση του προσφεύγοντος της κύριας δίκης να του αναγνωρισθεί το καθεστώς του πρόσφυγα ή να του χορηγηθεί άσυλο ή επικουρική προστασία και, αφετέρου, τον διέταξε να εγκαταλείψει την επικράτεια επ' απειλή απομακρύνσεως προς τη Νιγηρία, τάσσοντας σε αυτόν προθεσμία 30 ημερών για οικειοθελή αναχώρηση (στο εξής: διαταγή εγκαταλείψεως της επικρατείας).
- 16 Κατόπιν προσφυγής κατά της αποφάσεως αυτής, το Verwaltungsgericht (διοικητικό πρωτοδικείο, Γερμανία), με απόφαση της 7ης Ιουνίου 2021, απέρριψε την πλειοψηφία των αιτημάτων του προσφεύγοντος της κύριας δίκης. Ωστόσο, ακύρωσε τη διαταγή εγκαταλείψεως της επικρατείας σε βάρος του προσφεύγοντος της κύριας δίκης, κρίνοντας ότι η απομάκρυνσή του θα έθιγε το δικαίωμα του σε σεβασμό της οικογενειακής του ζωής, το οποίο κατοχυρώνεται τόσο από το γερμανικό Σύνταγμα όσο και από το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ), που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, λαμβανομένης υπόψη της απαγορεύσεως απομακρύνσεως του πατέρα και μιας από τις αδελφές του προσφεύγοντος, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να απαιτηθεί αποχωρισμός του προσφεύγοντος της κύριας δίκης από τον πατέρα του.
- 17 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας άσκησε ενώπιον του Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου, Γερμανία), που είναι το αιτούν δικαστήριο, αναίρεση περιοριζόμενη στα νομικά ζητήματα κατά της αποφάσεως του Verwaltungsgericht (διοικητικού πρωτοδικείου), κατά το μέρος που ακύρωσε τη διαταγή εγκαταλείψεως της επικρατείας.
- 18 Προς στήριξη της αναίρέσεως που κατέθεσε, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστήριξε, κατ' ουσίαν, ότι οι λόγοι απαγορεύσεως της απομακρύνσεως ενός προσώπου που σχετίζονται με τα βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού και τον σεβασμό της οικογενειακής του ζωής, όπως αυτά προβλέπονται από το άρθρο 5, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2008/115, δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της διαδικασίας που αφορά την έκδοση διαταγής εγκαταλείψεως της επικρατείας, η οποία εμπίπτει στην αρμοδιότητα της υπηρεσίας μεταναστεύσεως. Κατά την ίδια, τέτοιοι λόγοι μπορούν να ληφθούν υπόψη μόνο στο πλαίσιο χωριστής διαδικασίας που έπεται και αφορά την εκτέλεση της απομακρύνσεως, η οποία εμπίπτει στην αρμοδιότητα άλλων αρχών, ήτοι των περιφερειακών υπηρεσιών αλλοδαπών.
- 19 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 5, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2008/115 την έννοια ότι στερείται εντελώς κάθε νομιμότητας απόφαση περί επιστροφής ανήλικου υπηκόου τρίτου κράτους, η οποία συνοδεύει την απόρριψη της αιτήσεώς του για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας και τάσσει σε αυτόν προθεσμία 30 ημερών για να εγκαταλείψει την επικράτεια, αρχής γενομένης από τον χρόνο κατά τον οποίον η εν λόγω απόφαση καθίσταται απρόσβλητη, σε περίπτωση που, για νομικούς λόγους

και για αόριστο χρονικό διάστημα, κανένας από τους δύο γονείς δεν μπορεί να επιστρέψει σε χώρα μνημονευόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2008/115 και, ως εκ τούτου, ο ανήλικος επίσης δεν μπορεί ευλόγως να υποχρεωθεί να εγκαταλείψει το κράτος μέλος λόγω των οικογενειακών του δεσμών που χρήζουν προστασίας (άρθρο 7 και άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη και άρθρο 8 της ΕΣΔΑ), ή μήπως αρκεί το ότι τα βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού και η οικογενειακή ζωή κατά την έννοια του άρθρου 5, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2008/115/ΕΚ λαμβάνονται υπόψη, βάσει εθνικής νομοθετικής ρυθμίσεως, κατά τη χορήγηση αναστολής της απομακρύνσεως μετά την έκδοση της αποφάσεως επιστροφής;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 20 Κατά το άρθρο 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η απάντηση σε ερώτημα μπορεί να συναχθεί σαφώς από τη νομολογία ή όταν δεν υπάρχει καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την απάντηση που προσήκει στο υποβληθέν με αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ερώτημα, το Δικαστήριο, κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή και αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, μπορεί οποτεδήποτε να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη.
- 21 Στο πλαίσιο της υπό κρίση προδικαστικής παραπομπής, επιβάλλεται η εφαρμογή της ως άνω διάταξης.
- 22 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 5, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι επιβάλλει να προστατεύονται τα βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού και η οικογενειακή του ζωή στο πλαίσιο διαδικασίας που οδηγεί στην έκδοση αποφάσεως επιστροφής ανηλίκου ή εάν αρκεί το ότι ο τελευταίος μπορεί να προβάλλει λυσιτελώς αυτά τα προστατευόμενα συμφέροντα και δικαιώματα στο πλαίσιο διαδικασίας που έπεται και αφορά την αναγκαστική εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως επιστροφής, προκειμένου να επιτύχει, ενδεχομένως, αναστολή της εκτελέσεως αυτής.
- 23 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, υπό το πρίσμα του σκοπού τον οποίο επιδιώκει και ο οποίος συνίσταται στο να εξασφαλίσει, στο πλαίσιο της διαδικασίας επιστροφής που προβλέπει η ως άνω οδηγία, την τήρηση διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων τα θεμελιώδη δικαιώματα του παιδιού, όπως αυτά κατοχυρώνονται στο άρθρο 24 του Χάρτη, το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/115 δεν μπορεί να ερμηνεύεται στενά [απόφαση της 11ης Μαρτίου 2021, État belge (Επιστροφή του γονέα ενός ανηλίκου), C-112/20, EU:C:2021:197, σκέψη 35].
- 24 Επομένως, το άρθρο 5, στοιχείο α', της οδηγίας 2008/115 και το άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη επιβάλλουν την προστασία των βέλτιστων συμφερόντων του παιδιού σε όλα τα στάδια της διαδικασίας [πρβλ. απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Επιστροφή ασυνόδευτου ανηλίκου), C-441/19, EU:C:2021:9, σκέψη 54], ενώ από το άρθρο 5, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής απορρέει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν επίσης δεόντως υπόψη την οικογενειακή ζωή [πρβλ. απόφαση της 11ης Μαρτίου 2021, État belge (Επιστροφή του γονέα ενός ανηλίκου), C-112/20, EU:C:2021:197, σκέψη 41].
- 25 Κατά συνέπεια, το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/115 αντιτίθεται στην έκδοση από κράτος μέλος αποφάσεως επιστροφής χωρίς να ληφθούν υπόψη τα κρίσιμα στοιχεία της οικογενειακής ζωής του εν λόγω υπηκόου τρίτης χώρας τα οποία αυτός επικαλέστηκε, προκειμένου να αντιταχθεί στην έκδοση της ως άνω αποφάσεως [απόφαση της 8ης Μαΐου 2018, Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο), C-82/16, EU:C:2018:308, σκέψη 104].

- 26 Ειδικότερα, το οικείο κράτος μέλος, πριν εκδώσει απόφαση επιστροφής σε βάρος ανηλίκου, πρέπει να προβεί σε γενική και εμπειριστατωμένη εκτίμηση της καταστάσεως του εν λόγω ανηλίκου λαμβάνοντας υπόψη τα βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού [πρβλ. απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2021, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Επιστροφή ασυνόδευτου ανηλίκου), C-441/19, EU:C:2021:9, σκέψη 60].
- 27 Κατά συνέπεια, το άρθρο 5, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2008/115 αντιτίθεται σε εθνική νομολογία σύμφωνα με την οποία η υποχρέωση να ληφθούν υπόψη τα βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού και η οικογενειακή του ζωή κατά την έκδοση διαταγής εγκαταλείψεως της επικρατείας επ' απειλή απομακρύνσεως θεωρείται ότι τηρείται ενόσω δεν έχει εκτελεστεί η απομάκρυνση.
- 28 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 5, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2008/115/EK, η προστασία των βέλτιστων συμφερόντων του παιδιού και της οικογενειακής ζωής του επιβάλλεται και στο πλαίσιο διαδικασίας που οδηγεί στην έκδοση απόφασης για την επιστροφή ανηλίκου, έστω και αν ο ανήλικος έχει τη δυνατότητα να τα επικαλεστεί στο πλαίσιο μεταγενέστερης διαδικασίας για την αναγκαστική εκτέλεση της εν λόγω απόφασης επιστροφής, προκειμένου να επιτύχει, ενδεχομένως, την αναστολή της εκτέλεσης.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 29 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό ενάποκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφαινεται:

Κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 5, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2008/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών:

Η προστασία των βέλτιστων συμφερόντων του παιδιού και της οικογενειακής ζωής του επιβάλλεται και στο πλαίσιο διαδικασίας που οδηγεί στην έκδοση απόφασης για την επιστροφή ανηλίκου, έστω και αν ο ανήλικος έχει τη δυνατότητα να τα επικαλεστεί στο πλαίσιο μεταγενέστερης διαδικασίας για την αναγκαστική εκτέλεση της εν λόγω απόφασης επιστροφής, προκειμένου να επιτύχει, ενδεχομένως, την αναστολή της εκτέλεσης.

(υπογραφές)